

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий інститут філології
Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

**СТРАТЕГІЇ Й ТАКТИКИ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ ПРОМОВ
АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИКО-ПРАВОВОГО ДИСКУРСУ**

Кваліфікаційна робота

На здобуття ОС «бакалавр»

студентки ІV курсу

галузь знань 03 «Гуманітарні науки»,

спеціальності 035 «Філологія»,

спеціалізації 035.041 «Германські мови

та літератури (переклад включно),

перша – англійська)»,

ОПП «Переклад з англійської та другої

західноєвропейської мови»

Валентини ЗАЄЦЬ

Науковий керівник:

к.філол.н., доцент кафедри

теорії і практики перекладу з

англійської мови

ЮЛЯ ЛОБОДА

«Допущено до захисту»

Протокол № 10 кафедри

теорії і практики перекладу з англійської мови

ННІФ від 30.05.2023

Завідувач кафедри _____ **Людмила СЛАВОВА**

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. АНГЛОМОВНИЙ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ ДИСКУРС У ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОМУ ВИМІРІ	6
1.1. Типові характеристики політико-правового дискурсу як дискурсу інституційного типу	6
1.2. Лінгвориторичні параметри сучасного англомовного політико-правового дискурсу	16
1.2.1. Релевантні для перекладу лексичні, морфологічні й синтаксичні характеристики текстів політико-правового дискурсу	19
1.2.2. Арсенал риторичних прийомів і стилістичних засобів мовної експресії в політичних промовах	24
1.3. Розмежування понять "стратегія" й "тактика" перекладу у сучасних лінгвістичних студіях	27
Висновки до Розділу 1	33
РОЗДІЛ II. СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ ТЕКСТІВ АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИКО-ПРАВОВОГО ДИСКУРСУ	34
2.1. Відтворення засобів виразності на лексичному рівні.....	34
2.1.1. Способи перекладу метафор, епітетів і порівнянь	38
2.1.2. Тактики відтворення алюзій, антитези, оксюморонів.....	39
2.2. Способи перекладу синтаксичного виміру промов: цитат, лексичних повторів, риторичних запитань.....	47
Висновки до Розділу 2	49
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
SUMMARY.....	56

ВСТУП

Дослідження політико-правового дискурсу, який має першочергово вплив на свідомість і дії суспільства, стає все важливішим на світовій політичній арені. Дискурс – це єдність мовлення та ситуації в якій воно відбувається, він як перебіг мовлення, так і його передумови, обмеження та результати, позамовний контекст і невисловлені цілі й наміри, які супроводжують акт мовлення.

Політико-правовий дискурс є ключовою складовою будь-яких перемовин, засідань, інавгураційних промов, прийняття рішень на державному рівні: він включає аналіз виконаної роботи, планування майбутніх проектів, обіцянок зі сторони державців чи дій зі сторони суспільства в цілому. Ефективність цього виду дискурсу може бути не одразу помітною, бо в певній мірі є монотонним заняттям, але його кінцевий результат може змінити політичну реальність країни чи цілого світу. І сильною стороною саме тут є використання мовних засобів тими чи іншими політичними діячами.

Характерними особливостями політико-правового дискурсу є ряд специфічних моментів, що обумовленні безпосередньою цільовою спрямованістю. Цей тип дискурсу спрямований на комунікацію в цілому, а також на досягнення мети учасників дискурсу за допомогою лінгвістичних та риторичних прийомів. Останні два мовленнєві засоби є найважчими в роботі перекладача.

Актуальність теми визначається попитом на грамотний переклад у сфері політично-правового дискурсу, а також недостатньою кількістю як теоретичного матеріалу, так і лінгвістичних досліджень перекладу специфічного виду мовлення «політично-правового дискурсу».

Об'єктом дослідження є збірка найвідоміших промов про права людини, що увійшли в історію. Їх об'єднує цінність свободи та людської гідності, що робить ці промови досі переконливими. Саме реалізація лінгвістичних аспектів мовця є ключовим об'єктом дослідження.

Предметом дослідження є стилістичні засоби, що використовуються в промовах людей, що жили на різних континентах, але зуміли своїми словами сягнути прагматичного ефекту і збереження цього ефекту при перекладі на українську мову.

Мета роботи полягає у дослідженні способів відтворення українською мовою риторичних прийомів і стилістичних засобів мовної експресії в політичних промовах.

Відповідно до поставленої мети існують наступні **завдання дослідження**:

- 1) ознайомитись з теоретичною частиною політико-правового дискурсу, зокрема її характеристиками та лінгвориторичними параметрами;
- 2) визначити усі можливі лексичні, морфологічні та синтаксичні характеристики текстів у цьому виді дискурсу;
- 3) навчитись розмежовувати поняття тактик та стратегій, що використовуються при перекладі на українську мову;
- 4) ознайомлення з варіацією способів перекладу синтаксичного виміру промов.

Матеріалом для роботи стали тексти промов Джона Кеннеді, Нельсона Мандела, Кофі Аннана, Роберта Оппенгеймера, Вацлава Гавела та їхній переклад українською мовою. Загальний обсяг опрацьованого матеріалу становить близько 120 сторінок.

Наукова новизна дослідження визначається такими факторами:

- ознайомлення з варіацією стилістичних засобів, що використовуються в політико-правовому дискурсі;
- визначення важливості такого виду дискурсу в політиці та його вплив на слухача;
- дослідження риторики, що використовується в політико-правовому дискурсі;
- аналіз оригіналу та перекладу промов про права людини досить відомих загалу людей.

Теоретична значущість дослідження полягає у вивченні тих лінгвістичних проблем, що використовуються у політико-правовому дискурсі та при їхньому перекладі на українську мову.

Практична значущість такої роботи полягає у подальшому використанні матеріалів профільними кафедрами філологічних кафедр вищих навчальних закладів для вивчення стилістики, лексикології, лінгвістики, риторики, синтаксису на конкретному прикладі, з додатковим залученням суміжних матеріалів, а також як підґрунтя для написання кваліфікаційних чи курсових робіт.

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ I. АНГЛОМОВНИЙ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИЙ ДИСКУРС У ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОМУ ВИМІРІ

1.1. Типові характеристики політико-правового дискурсу як дискурсу інституційного типу.

Політико-правовий дискурс - це комплексний набір інтелектуальних та вербальних взаємодій, що відбуваються в суспільстві, що стосуються політики та права. Визначення "дискурс" означає систему ідей, поглядів, концепцій та способів мислення, що керують мовними висловлюваннями та комунікацією.

Політико-правовий дискурс включає в себе обговорення, аналіз і обмін ідеями, переконаннями та аргументами, пов'язаними з політичними і правовими питаннями. Це процес, за допомогою якого формуються, поширюються та впливають на політичні та правові стандарти, норми, політики та практики в суспільстві.

Політико-правовий дискурс включає участь політичних діячів, правознавців, активістів, експертів, громадських організацій та громадян у обговоренні та формуванні законодавства, політичних рішень та суспільного порядку. Він допомагає визначити, які цінності, ідеї та переконання лежать в основі політичних і правових процесів, і які аргументи та раціоналізації використовуються для підтримки певних позицій або реформ.

Політико-правовий дискурс відіграє важливу роль у формуванні демократичних інституцій, законодавства, правової системи та політичної культури суспільства. Він сприяє розумінню різних поглядів та інтересів, підвищує громадську свідомість, сприяє розвитку демократичного діалогу та конструктивному розробленню політики та правових норм.

З перекладознавчих позицій політико-правовий дискурс позначає взаємодію політичних і правових концепцій, документів, термінів та ідей безпосередньо у процесі перекладу. Так як це досить загальний термін «політико-правовий», бо сюди входять поєднані терміни кількох галузей, то і такого виду дискурс може включати в себе безліч аспектів. Прикладом таких є такі терміни: «громадянське суспільство», «політична платформа», «лобіювання» (це процес, за допомогою якого особи або групи намагаються вплинути на прийняття політичних рішень або законодавства на користь своїх

інтересів, шляхом діалогу з політиками, діяльності громадських організацій та інших методів), «політична риторика», «політичний консенсус», “ideology”, “populism”, “public opinion”, “policy agenda”, “social”, “justice”, “activism”, “policy reform”. Сюди ж відносяться закони, угоди, поправки до законів та інші тексти, що безпосередньо мають справу з політичними та правовими дискурсами.

Головна мета політичного дискурсу – переконати аудиторію – зумовлює постійну антропоспрямованість політичного дискурсу. Це вимагає урахування когнітивних, психологічних і соціальних параметрів аудиторії, рівня освіти, професійної та регіональної належності, віку і статі. На мовному рівні це відбивається на виборі лексичних одиниць, наприклад, спеціалізованої лексики, жаргонізмів, використанні звертань і привітань на мові або відповідному діалекті аудиторії.

Політичний дискурс як комунікативне явище включає і наступні важливі характеристики: у політичному дискурсі поєднуються риси різних стилів мовлення: офіційно-ділового (спільні риси – клішованість, наявність формул резолюцій звітів та інших політичних документів), суспільно-політичного (спільні риси – лексичні одиниці), наукового (спільні риси – значний власний термінологічний фонд, мова політології як науки), стилю художньої літератури (спільні риси – синкретичність, гетерогенність, відкритість політичного словника, емоційне навантаження політичної лексики).

Далі заглибимось в історію перекладу на території України. Необхідно зауважити, що культура земель, які пізніше були названі саме Україною, безпосередньо пов’язана з культурою Київської Русі. Тому про переклад в Україні потрібно говорити починаючи з приходом у Київську Русь візантійської книжності. Достатньо активна перекладацька діяльність спостерігається майже впродовж усього існування Київської Русі як більш менш єдиного політичного організму. Мова руських перекладів древнього періоду формувалася в процесі перекладів релігійної літератури (Біблії, «Життя святих», богослужбових текстів) та історичної хроніки. Високий

рівень перекладів давньоруського періоду, як відзначають дослідники М. Мещерський, Л. Ковтун, М. Сухомлинов, був пов'язаний як із впливом живої народної мови тодішньої Русі на письмову мову, так і з культурою старослов'янської мови, багатой як лексично, так і стилістично.

У IX ст. на Русі майже одночасно виникає і розвивається писемність, література і переклад. Згідно з візантійськими хроніками Київський князь Аскольд улітку 860 року за 128 років до князя Володимира хрестив Київську Русь. Ця подія дала великий поштовх до розвитку освіти і літератури. Для ознайомлення з новою релігією потрібні були «агітаційні матеріали» зрозумілою слов'янам мовою. На прохання Аскольда грецькі монахи Кирило та Мефодій були у 864 році послані імператором Візантії для проповідництва християнства серед слов'янських народів. Вивчивши мову більш розвинених Староболгарського та Моравського царства, Кирил та Мефодій почали свою діяльність зі створення абетки, яка й досі іменується кирилицею, і з її допомогою переклали старослов'янською мовою декілька релігійних текстів. Серед цих перших перекладів були Новий Завіт, Псалтир та Молитовник.

Щодо періодизації розвитку перекладознавства в Україні, то необхідно зауважити, що питання періодизації – одне із визначальних у перекладознавчій історіографії. Зважаючи на літературні, літературознавчі, мовознавчі, політичні, суспільні, економічні обставини (їх не можна укласти в одну ієрархію, а потрібно розглядати як рівновартісні чинники), можна виокремити чотири періоди розвитку перекладознавства в Україні:

1 - Критико-теоретичний період (від початку XX ст. до Першої світової війни) – це час активних пошуків основ теорії перекладу, формування терміносистеми та перекладознавчого аналізу в межах літературознавства.

2 - Становлення перекладознавства як наукової та навчальної дисципліни в Україні (кінець 10-х – початок 40-х рр. XX ст.) – систематизація та теоретичне опрацювання фактів в умовах існування державних наукових установ та вищих навчальних закладів.

3 - Становлення українського перекладознавства у всесоюзному контексті (з кінця 40-х рр. до початку 70-х рр. ХХ ст.) – у рамках радянської школи перекладознавства, обговорення буквалізму та розроблення загальних методологічних основ теорії перекладу й перекладознавчого аналізу.

4 - Перетворення перекладознавства на міждисциплінарну галузь знань (від середини 70-х рр. ХХ ст. і до цього часу) – розширення методик перекладознавчого аналізу та впровадження нових тем для дослідження; використання досягнень психолінгвістики, соціолінгвістики, етнолінгвістики, культурології тощо.

Високий рівень розвитку українського перекладознавства засвідчує велика кількість ґрунтовних праць із питань перекладу, зокрема, глибше розглядали проблему співвідношення форми і змісту.

Великий внесок М. К. Зерова і до методики вивчення особистості перекладача. Його концепція передбачала аналіз перекладацької особистості у трьох аспектах:

- загальна ситуація, обставини формування особистості перекладача, особистість перекладача на літературній ниві;
- завдання перекладача, вибір матеріалу для перекладу;
- техніка перекладу (ритміка, евфоніка, лексичний добір) та вплив на мову.

Мовний аспект завжди перебував під пильною увагою Зерова-перекладача і Зерова-теоретика. Аналізуючи історію українського перекладу, він доходить висновку, що переклад для мови є стимулом до мобілізації всіх лексичних і синтаксичних засобів.

У сучасній філології, зокрема в лінгвістичній теорії тексту, термін «дискурс» використовується достатньо активно, однак однозначного тлумачення він не має. Визначення поняття «дискурс» з різною мірою лінгвістичності пропонувалося як зарубіжними (В. Кох, Е. Бенвеніст, А. Греймас, П. Серіо, Ж. Курте, Ж.-К. Коке, Ч. Філлмор, Т. ван Дейк), так і російськими дослідниками (Н. Арутюнова, В. Костомаров, Н. Бурвікова, М.

Димарський). На початку 90-х років з'являється чимало досліджень з аналізу дискурсу. П. Серіо, посилаючись на книгу Д. Манжене, розглядає вісім визначень дискурсу. Отримавши свій розвиток в зарубіжній лінгвістиці в працях Е. Бенвеніста, З. Харріса і М. Фуко, дискурс спочатку був складний, комплексний і багатоаспектний об'єкт дослідження. Послідовник Ф. де Сосюра Е. Бенвеніст розумів під дискурсом мову, що привласнюється мовцем, протиставляючи її об'єктивній розповіді. Підкреслюючи у своїх дослідженнях «саме акти, ситуації, в яких він реалізується, засоби його здійснення», він відзначав, що «мовець привласнює формальний апарат мови і висловлює свій статус мовця за допомогою спеціальних показників, з одного боку, і за допомогою особистих допоміжних прийомів, з іншого. ... В цілому ж акт висловлювання характеризується підкресленням усталеності в промові ставлення до партнера, яким би він не являвся реальним чи уявним, індивідуальним або колективним» [6, с. 313–316].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Уявлення про дискурс як одиницю вищого, ніж текст, рівня дозволяє розмежовувати його. Сучасний лінгвістичний аналіз дискурсу передбачає вирішення проблеми типології дискурсу. Питання про класифікацію, типи й різновиди дискурсу виходять на перший план. Велика кількість різних типологій дискурсу, пропонованих сучасними дослідниками, є наслідком того, що в основу класифікації покладено різні принципи. В наш час отримали практичну розробку чи були теоретично виділені політичний, діловий, масово-інформаційний та інші типи дискурсу [3, с. 49]. Наукове осмислення такого об'ємного об'єкта, як дискурсивний простір, потребує, з одного боку, чіткого розмежування дослідницької сфери, а з другого – передбачає розробку робочого визначення конкретної одиниці дискурсивного аналізу [3, с. 49].

Зародження та становлення перекладацької думки і теоретичних вимог до перекладачів в Україні припадає на 70-ті роки XIX сторіччя. До речі, ще у 50-х роках XIX ст. у Львові заходами Ставропігійського товариства опублікували антологію російської оригінальної і перекладної поезії.

Російської (чи по-своєму суржикової), а не української. А «Русалку Дністрову» довелося 1837 р. друкувати в Будапешті. На рідній землі не було для неї місця. Із знесенням найкатегоричніших заборон на українську мову в Російській імперії з'являється чимало перекладів у Східній Україні. Зокрема у квітні 1905 року з ініціативи І.Стешенка засновано видавництво «Всесвітня бібліотека», 1905 і 1906 рр. відповідно вийшли багаті на переклади збірки «Український декламатор» і «Розвага».

Серед українських письменників було чимало тих, які успішно поєднували в одній особі дві грані обдарованості: видатного оригінального письменника і перекладача, назвемо кількох з них, які увійшли в цьому відношенні в історію української літератури. Таким прикладом був Михайло Старицький – видатний письменник і театральний діяч кінця XIX – початку XX ст. Він успішно переклав багато сторінок сербського народного епосу, переклав байки І. Крилова (сильно поглибивши їхнє соціальне звучання), переклав поезії О. Пушкіна, М. Лермонтова, М. Некрасова, чимало переклав з лірики відомого польського поета-демократа середини XIX ст. Владислава Сирокомлі, а із західноєвропейських літератур переклав: казки Г.-Х. Андерсена, трагедію Шекспіра «Гамлет», поетичні твори Джорджа-Гордона Байрона і Генріха Гейне. Старицький зробив декілька переробок з прози М. Гоголя («Ніч перед Різдом», «Сорочинський ярмарок», «Майська ніч, або Утоплена») і з прози видатних польських письменників демократичного спрямування: оповідання Елізи Ожешко «Зимовий вечір» (у Стариці кого під тією ж назвою) і повість Юзефа-Ігнація Крашевського «Хата за селом» (у Старицького – мелодрама «Циганка Аза»). Своїм перекладам і переробкам Старицький неодмінно надавав українського національного колориту і глибини соціального звучання в демократичному дусі.

Трохи заглибимось у сферу ділових відносин, а саме інституційний дискурс.

Інституційний дискурс відноситься до поняття, яке описує спосіб, яким інституції (такі як урядові органи, політичні партії, корпорації, освітні

установи тощо) використовують мову та комунікацію для формування, поширення і утвердження своїх ідеологій, цінностей, норм і правил.

Центральним елементом інституційного дискурсу є використання мови інституціями для впливу на думки, переконання та поведінку громадськості. Вони створюють певні "мовні рамки", в межах яких відбувається дискусія і формується сприйняття світу. Інституції встановлюють норми, правила та межі допустимих висловлювань, визначають, які питання обговорюватимуться, а які - ні, і як будуть представлені різні погляди.

Цей дискурс може бути присутнім у всіх аспектах суспільства, включаючи політику, економіку, освіту, медіа, культуру та інші сфери. Інституції використовують свою владу та авторитет, щоб вплинути на сприйняття суспільства і спрямувати його думки та поведінку у відповідному напрямку.

Принципи та цінності, які підтримуються інституційним дискурсом, можуть варіюватися залежно від контексту та цілей конкретної інституції. Наприклад, політична партія може використовувати дискурс, щоб закликати до зміни урядової політики та переконувати виборців у своїй правоті.

Інституційний дискурс може мати декілька ключових аспектів, які допомагають інституціям досягати їхніх цілей і впливати на суспільство:

1. Легітимізація влади: Інституції використовують дискурс, щоб утвердити свою владу і надати їй легітимність у очах громадськості. Вони можуть розповідати історії про свою роль і значимість, аргументувати необхідність своїх дій і представляти себе як авторитетні джерела знань і рішень.
2. Формування ідеології: Інституції використовують дискурс для поширення своїх ідеологічних позицій і переконань. Вони можуть акцентувати на певних цінностях, стандартах або світоглядних питаннях, щоб отримати підтримку своїх прихильників та мобілізувати їх для сприйняття світу через призму встановлених норм і переконань.

3. Контроль над інформацією: Інституції використовують дискурс, щоб контролювати потік інформації та надавати певну інтерпретацію подій і явищ. Вони можуть використовувати риторичну, обраний словник, медійні канали та інші комунікаційні засоби, щоб керувати способом сприйняття певних питань та подій громадськістю.
4. Встановлення норм і правил: Інституції використовують дискурс, щоб встановлювати норми і правила, які регулюють поведінку індивідів у суспільстві. Вони можуть формулювати закони, політики, етичні стандарти або інші форми правил

Все таки особливе місце посідає мова – політичний дискурс – оскільки охоплює саме політичну сферу життя людини, яка зазвичай перетинається комунікацією з посадовими особами, організаціями, партіями. А ще кожен політичний режим має свій дискурс, що має свої особливості та національні ознаки, що потребує вивчення історії розвитку певного періоду суспільства. Для успішного відтворення українською промов англійського політико-правового дискурсу можна використовувати різні стратегії та тактики. Але перш за все варто звернути увагу на деякі його характеристики. Політико-правовий дискурс є системою знань про політичні та правові питання, яка постійно змінюється і розвивається відповідно до суспільних потреб і викликів. Політико-правовий дискурс відображає динаміку політичних та правових процесів, яка може бути пов'язана зі зміною влади, політичних орієнтацій, наукових досліджень, технологічного розвитку тощо. Характеризується він використанням специфічних термінів та понять, які мають певну семантику та відображають особливості функціонування політичних та правових інститутів. Також має соціальний характер та пов'язаний з питаннями влади, прав, обов'язків, свобод, соціальної справедливості та інших аспектів, які стосуються життя людей. Політико-правовий дискурс може бути відображений у різних формах комунікації, включаючи промови, заяви, інтерв'ю, статті, закони, рішення судів та інші

форми письмової та усної мови. А ще може мати різні спрямування, які відображають інтереси різних груп та соціальних класів.

Розгляньмо кілька прикладів політико-правового дискурсу. Ними можуть бути:

- промова президента про державну політику. Президент висловлює свої погляди та позицію щодо різних питань, пов'язаних з політикою та правом.
- публікація законопроекту в парламенті. Представники парламенту висловлюють свої думки щодо законопроекту, обговорюють його та приймають рішення про його прийняття або відхилення.
- Публікація наукової статті з питань права. У такій статті автор може висловити свої погляди щодо питань права, використовуючи специфічну мову та термінологію.
- Дискусії в соціальних мережах з питань політики та права. Користувачі соціальних мереж можуть висловлювати свої думки та погляди на різні питання, пов'язані з політикою та правом, використовуючи звичайну мову та інформаційні технології. Кожен з цих прикладів належить до дискурсу, просто розкриті під різним кутом. Узагальнюючи, можна визначити, що політично-правовий дискурс є одним із видів рефлексивної мовної комунікації, що відбувається у політиці в цілому.

Також варто врахувати й точку зору науковців щодо цього поняття, а точніше: «певна, тобто побудована за певним зразком, комплексна мовленнєва дія», або ж «спеціально організована й тематично зосереджена послідовність висловлювань, що мають місце в певних специфічних історичних і соціальних рамках, які можуть змінити владні відносини в суспільстві». Такий опис є досить вдалим, бо варто розглядати політику як сферу діяльності та її проблемою є завоювання, утримання та використання державної влади. Політичний ж дискурс – це форма політичної діяльності, основним питанням якої є управління суспільством, визначенням завдань і подальшої діяльності органів влади.

Характеризуючи політичний дискурс як різновид дискурсу, науковці визначають його мету, а саме: він розгортається для досягнення, збереження та здійснення політичної влади. Так, Н. Шевчук підкреслює, що основним наміром політичного дискурсу є потреба адресанта висловити своє бачення дійсності та переконати адресатів у тому, що таке бачення є єдино правильним. При цьому мовець оперує подіями майбутнього, тому вибір відповідних мовних засобів може відіграти вирішальну роль. Політичний дискурс характеризується низкою специфічних засобів. Наголошується, що суть тут не лише у вживанні специфічної детермінованої політичною діяльністю лексики, а й у своєрідному виборі й організації певних структур вираження відповідно до прагматичних настанов, цілей та умов спілкування, що склалися в процесі професійної діяльності політиків. На основі виокремлення політичного дискурсу як субдискурсу можна виділити такі його типи:

- 1) за формою (усні та писемні);
- 2) за чинником мовця (адресантно-прямі й опосередковані);
- 3) за метою (інформативні (новини, повідомлення), спонукальні (агітаційні листівки, прокламації), іміджеві (буклети, телевізійні рекламні ролики), мотиваційні (тексти чорного PR), експресивні (фото, пісні, анекдоти));
- 4) за чинником адресата (особисто адресовані (пряме поштове листування) та масово адресовані (телевізійні повідомлення));
- 5) за сферою функціонування (телевізійний, газетно-журнальний, радіо-, рекламний або PR).

До цього типу, на думку О. Ковальнової, доцільно додати політичний дискурс, що функціонує у мережі Інтернет, а також можна виокремити види політичного дискурсу за типом комунікативної взаємодії: агональний (конфліктний), наприклад, дебати, та гармонізуючий (кооперативний), наприклад, новорічне вітання президента.

При перекладі політично-правового дискурсу існує безліч викликів. Спершу, ці сфери мають терміни специфічного значення і різняться в

залежності від країни чи культури, а отже вимагають точного перекладу для збереження першопочаткового сенсу. Другою перепорою буде різниця правових систем різних країн, а також їхніх цінностей та звичаїв. Наступним будуть відносини між різними політичними органами, їхніми правовими концепціями та термінами, що однозначно матимуть вплив на інтерпретацію тексту і контекст. Успішним переклад буде вважатись тільки при обізнаності перекладача у сфері політичної та правової термінології, розумінні політичних та правових систем, вмінні враховувати культурні відмінності країн і звісно ж різницю між мовами, оскільки важливо забезпечити точність перекладу, відповідність термінів та збереження змісту оригінального тексту.

1.2. Лінгвориторичні параметри сучасного англomовного політико-правового дискурсу

Лінгвориторичні параметри – це характеристики тексту, які визначають його стиль та жанр, а також способи використання мовних засобів з метою досягнення певного ефекту на читача. Основні лінгвориторичні параметри включають наступні характеристики:

- Стиль тексту – це загальна манера викладу і вибір мовних засобів, яка відображає певну мовну культуру або соціальний статус автора. Стили можуть бути офіційними, науковими, художніми, журналістськими тощо.
- Жанр тексту – це форма викладу, яка має свої особливості структури, тематики та мовного оформлення. Жанри можуть бути науковими статтями, новинами, рецензіями, листами тощо.
- Інтонація, вона ж найкраще відображається при усних промовах. Це використання зміни тону та ритму голосу для передачі різних емоцій та настрою. Інтонація може використовуватись для виділення певної інформації, створення емоційного підтексту та підкреслення важливих моментів тексту.
- Темп – це швидкість та ритм викладу тексту. Темп може бути повільним, заспокійливим або швидким, напруженим. Використання різних темпів може мати вплив на сприйняття тексту та створювати певну атмосферу.

- Образність – це використання образів, метафор, порівнянь та інших літературних засобів для передачі певного ефекту на читача. Образність може використовуватись для створення образу персонажа, або передачі конкретної ідеї.

З кожним типом цих характеристик перекладачеві додається роботи, особливо при усному перекладі, враховуючи інтонацію, темп мовлення, акцент мовця.

На думку вітчизняних вчених-лінгвістів лінгвориторичні параметри для політично-правого дискурсу включають наступні:

- Риторичні прийоми – використання різних способів мовленнєвого впливу на аудиторію з метою переконати чи надихнути її. Риторичні прийоми можуть включати повторення, анафору, епіфору, антитезу, градацію, іронію та інші.

- Термінологія – використання спеціалізованих термінів, які є характерними для певної галузі знань, таких як право, економіка, політика тощо. Використання термінології може підкреслювати авторитет та професійність мовця.

- Аргументація – використання доказів, фактів, статистики та іншої інформації для підтримки своїх тверджень та переконання аудиторії у правильності своїх позицій. Аргументація може бути логічною, емоційною чи моральною.

- Апелювання до емоцій – використання мовних засобів, які стимулюють емоційний відгук аудиторії. Апелювання до емоцій може бути використане для створення співчуття, обурення, гніву чи інших емоцій, які можуть вплинути на сприйняття аудиторією повідомлення.

- Стилїстика – використання різних стилїстичних засобів, таких як метафори, порівняння, аналогії тощо, для створення образів та ілюстрацій, що допомагають пояснити складні концепти та поняття.

- Формальні характеристики тексту – такі як будова речення, обсяг, кількість абзаців.

Для успішного відтворення українською промов англomовного політико-правового дискурсу можна використовувати різні стратегії та тактики. Ось кілька можливих підходів. Дотримання стандартів мови. Оскільки політико-правовий дискурс є серйозним і формальним видом комунікації, важливо дотримуватись стандартів мови, які включають правильну граматику, орфографію та стиль. Це допоможе забезпечити зрозумілість та вірогідність відтворення. Використання професійної лексики. У політико-правовому дискурсі часто використовуються спеціалізовані терміни та термінологія, що вимагає знання професійної лексики. Важливо ознайомлюватись зі спеціальними термінами, які використовуються в політико-правовому дискурсі, та використовувати їх правильно. Врахування контексту та аудиторії. Важливо враховувати контекст та аудиторію, перед тим як відтворювати промову. Наприклад, якщо ви говорите на конференції про права людини, важливо використовувати лексику та підходи, що підходять для цієї теми та аудиторії. Використання ефективних комунікативних стратегій. Комунікативні стратегії, такі як аргументація, переконання та вплив, можуть бути дуже ефективними у відтворенні політико-правового дискурсу. Важливо розуміти, які комунікативні стратегії найбільш підходять для вашої аудиторії та контексту, і використовувати їх належним чином.

Також до лінгвістичних параметрів можна додати докладність. Політико-правовий дискурс зазвичай характеризується детальними та точними викладами, які вимагають від автора знання теми та детального розуміння її деталей. Формальна структура - політико-правовий дискурс зазвичай має формальну структуру зі стандартними елементами, такими як вступ, основна частина та висновки. Емоційність - політико-правовий дискурс може включати емоційний підтекст, що спрямований на сприйняття аудиторії та підкреслення важливості певних питань.

1.2.1. Релевантні для перекладу лексичні, морфологічні й синтаксичні характеристики текстів політично-правового дискурсу

Лексичні, морфологічні та синтаксичні характеристики текстів політично-правового дискурсу дуже важливі для перекладу, оскільки вони впливають на його точність і адекватність.

Основні лексичні характеристики, на які потрібно звернути увагу при перекладі текстів політично-правового дискурсу, це специфічна лексика та термінологія, що використовується в даній галузі. До такої лексики можуть належати назви законів, установ, державних органів тощо. При перекладі потрібно знати точні відповідники цих термінів в мові, на яку перекладається текст, щоб уникнути неточностей та непорозумінь.

Кілька прикладів лексичних характеристик.

1. Юридична термінологія: У політично-правовому дискурсі використовуються спеціалізовані терміни та поняття, пов'язані з правовою системою. Наприклад, "конституція", "законодавство", "права людини", "суд", "парламент" та інші.

2. Політичні терміни: У політичному дискурсі використовуються терміни, пов'язані з політичними процесами, партіями, владою та громадянським суспільством. Наприклад, "демократія", "вибори", "політична партія", "парламентаризм", "президент" та інші.

3. Риторичні фігури: У політично-правовому дискурсі використовуються різні риторичні фігури, які допомагають переконати аудиторію і вплинути на її думки. Наприклад, використання епітетів ("справедлива система"), гіперболи ("катастрофічна ситуація"), антитези ("волю та безпеку"), пропорційності ("за кожну дію є реакція") та інших.

4. Офіційна мова: У політично-правовому дискурсі часто використовується офіційна мова, яка має формальний характер і пов'язана з діловим стилем комунікації. Це можуть бути урядові заяви, законодавчі акти, офіційні документи тощо.

5. Емоційно забарвлені терміни: У політично-правовому дискурсі використовуються терміни, які мають емоційне забарвлення і спрямовані на викликання певних почуттів або реакцій у громадськості. Наприклад, в політично-правовому дискурсі можуть використовуватися такі емоційно забарвлені терміни, як "криза", "боротьба", "зрада", "справедливість", "корупція", "свобода", "загроза", "революція" та інші. Використання таких термінів має на меті залучити емоційний відгук від аудиторії та стимулювати її підтримку або відвернення.

6. Лексика влади та підкреслення авторитету: У політично-правовому дискурсі можуть бути використані терміни, що підкреслюють владу, силу. Специфічна лексика: «*swingstates, gerrymandering, Pacingthreat, тощо*»

Морфологічні характеристики також мають значення при перекладі текстів політично-правового дискурсу, оскільки ці характеристики впливають на правильне вживання форм слів. Наприклад, українська мова має велику кількість відмінкових форм слів, які необхідно правильно вживати при перекладі текстів. Також морфологічні характеристики можуть включати специфічні словотвірні процеси, які необхідно враховувати при перекладі. Морфологічні характеристики політично-правового дискурсу включають такі аспекти.

Синтаксичні характеристики текстів політично-правового дискурсу включають правила порядку слів у реченнях та використання різних типів речень (простих, складних тощо). Необхідно звернути увагу на правильну побудову речень, а також правильне розташування часток та прийменників у реченні.

Морфологічні характеристики текстів політико-правового дискурсу також мають велике значення для їх перекладу. Оскільки такі тексти мають специфічну мовну структуру та використовуються в них спеціалізовані терміни, то перекладач повинен розуміти особливості морфології мови, зокрема, вживання різних частин мови:

Однією з основних морфологічних характеристик текстів політико-правового дискурсу є вживання іменників, прикметників, дієслів та прислівників у специфічних формах, наприклад, складні форми іменників чи форми дієслів у майбутньому часі. Також важливо враховувати правильну форму слова залежно від контексту використання.

1. Суфікси і префікси: У політично-правовому дискурсі використовуються специфічні суфікси і префікси для утворення нових слів, що відображають правові та політичні концепції. Наприклад, префікс "пост-" (посткомунізм, постправа) або суфікс "-ія" (демократія, республіка) часто використовуються для утворення нових понять.
2. Гендерна морфологія: У політично-правовому дискурсі можуть використовуватися різні форми слів для вираження різних гендерних концепцій. Наприклад, вживання чоловічого та жіночого роду для опису посад або використання елементів, що вказують на гендерну ідентичність.
3. Множина і однину: В політично-правовому дискурсі використовуються форми слів в однині та множині для вираження різних концепцій. Наприклад, вживання форми множини може підкреслювати колективну дію або підтримку, тоді як вживання форми однини може вказувати на індивідуальність або владу окремої особи.
4. Специфічні суфікси для утворення прикметників: У політично-правовому дискурсі використовуються специфічні суфікси для утворення прикметників, що характеризують політичні та правові поняття. Наприклад, суфікс "-ний" (політичний, правовий) або суфікс "-ський" (демократичний, республіканський).
5. Складні слова.
 1. У текстах політико-правового дискурсу часто використовуються складні та технічні терміни, які можуть мати складну морфологію, наприклад, складні словосполучення та складноскорочені назви законів. Тому перекладач повинен знати правильну морфологічну форму кожного

терміну. Конвенція проти катувань і інших жорстоких, нелюдських або принижуючих форм поводження або покарання: Ця конвенція визначає та забороняє катування та інші форми жорстокого, нелюдського або принижуючого поводження або покарання.

2. Внутрішньодержавні переміщені особи: Це технічний термін, який використовується для опису осіб, які змушені залишити свої домівки, але не перетинають міжнародних кордонів, унаслідок конфліктів, природних катастроф або порушень прав людини, і переселяються в межах власної країни.
3. Вимушені пропозиції: Це відноситься до ситуацій, коли людей примушують погоджуватися на певні умови або дії під загрозою насильства, шантажу або інших негативних наслідків.
4. Придушення опозиції: Цей термін описує систематичні дії або політики, спрямовані на придушення політичної або громадської опозиції, часто за допомогою репресивних методів, які порушують права людини.
5. Екстрадиція: Це процес передачі особи з однієї країни в іншу з метою судового переслідування або виконання покарання.
6. Расова дискримінація: Це виявлення нерівного поводження або недостойного ставлення до людей на підставі їх расової належності або етнічного походження. Це порушення прав людини, яке ставить під загрозу рівність і справедливість.
7. Корупція: Цей термін описує зловживання влади або посади з метою отримання неправомірних особистих вигод. Корупція є серйозним порушенням прав людини, оскільки вона призводить до нерівності, відмови в доступі до ресурсів та порушення справедливості.
8. Імунітет: У контексті прав людини, імунітет означає недоторканість або захист від правового переслідування, який може надаватися певним посадовим особам або державним органам. Це може створювати

перешкоди для забезпечення відповідальності за порушення прав людини.

9. Арбітраж: Це механізм вирішення спорів, в якому сторони домовляються відкликати спір з судової системи і передати його розгляду незалежній третій стороні, яка приймає рішення, зв'язане або незв'язане зі сторонами. У контексті прав людини, арбітраж може використовуватися для вирішення спорів про порушення прав людини.
10. Санкції: Це економічні, політичні або юридичні заходи, застосовані однією державою або міжнародною організацією проти іншої держави з метою накладання певних обмежень або тиску з метою вплинути на поведінку останньої.

Крім цього, у текстах політико-правового дискурсу також можуть використовуватися спеціальні слова, які мають морфологічні особливості, наприклад, форми іменників у родовому відмінку, що відповідають різним категоріям членства в групі.

Отже, для перекладу текстів політико-правового дискурсу важливо розуміти морфологічні характеристики мови та відповідні особливості використання різних частин мови. Перекладач повинен мати глибокі знання морфології мови, зокрема, вживання специфічних форм слів та термінів, щоб досконало передати інформацію оригіналу.

Синтаксичні характеристики текстів політико-правового дискурсу є одними з найважливіших для їх перекладу. Оскільки такі тексти мають складну структуру та використовуються в них спеціалізовані терміни, то перекладач повинен розуміти особливості синтаксису мови, зокрема, вживання різних типів речень та структурних елементів.

Однією з основних синтаксичних характеристик текстів політико-правового дискурсу є вживання складних речень, що містять багато різних додаткових частин, в тому числі підрядні та прикладкові речення, що можуть мати дуже складну структуру. Також у таких текстах часто використовуються

дієприкметникові та інфінітивні конструкції, що також можуть бути складними для перекладу.

Крім того, у текстах політико-правового дискурсу часто використовуються спеціальні структури та конструкції, наприклад, дієслівні зв'язки, сполучення слів зі спеціальним значенням та інші. У цьому випадку перекладач повинен розуміти специфічність цих конструкцій та знати, як їх відтворити в мові перекладу.

До інших важливих синтаксичних характеристик текстів політико-правового дискурсу можна віднести також використання різних типів звертань та формулювань, наприклад, вживання формальних виразів, таких як "Шановний пані Голово", а також вживання спеціальних термінів та фраз, що характеризують певні аспекти політичного та правового життя.

Отже, при перекладі текстів політично-правового дискурсу необхідно враховувати всі вищеперераховані характеристики для повноцінної передачі наявної інформації. Іноколи невеличкий нюанс повністю змінює сенс речення і перекладач може стати причиною конфліктів на державному рівні.

1.2.2. Арсенал риторичних прийомів і стилістичних засобів мовної експресії в політичних промовах.

Політичні промови використовуються для впливу на громадську думку, мотивації аудиторії та переконання в правильності певної ідеї або позиції.

Арсенал риторичних прийомів та стилістичних засобів мовної експресії в політичних промовах включає:

- Епіфора: повторення слова або фрази в кінці рядка або речення.

Приклад: "Wemuststandtogether, wemustfighttogether, wemustwinttogether."

- Анафора: повторення слова або фрази в початку речення.

Приклад: "Wewillnotrest, wewillnotstop, wewillnotgiveupuntiljusticeisserved."

- Антитеза: протиставлення протилежних ідей в одному реченні.

Приклад: "Wemayhavedifferentbeliefs, butwesharethesamevalues."

- Риторичне питання: питання, на яке очікується відповідь від слухачів.

Приклад: "Are we going to stand by and watch as our democracy is dismantled?"

- Паралелізм: повторення структури речення або фраз у двох або більше рядках.

Приклад: "We must build bridges, not walls. We must create opportunities, not barriers."

- Метафора: використання образного висловлювання для передачі складного поняття.

Приклад: "We are all in the same boat, and we must row together to reach our destination."

- Гіпербола: використання перебільшення для збільшення емоційної сили висловлювання.

Приклад: "This is the most important election in the history of our country!"

- Іронія: використання протилежного значення слів для передачі сарказму або гумору.

Приклад: "I love how politicians always promise change, but everything stays the same."

- Символізм: використання символів для передачі складного поняття.

Приклад: "The American flag is a symbol of freedom and democracy for all."

- Повтор: повторення слова або фрази для підсилення ефекту.

Приклад: "We will fight, fight, fight until justice is served and our voices are heard."

Також можна детальніше ознайомитись з кожним прийомом, починаючи з риторичних. Отже, риторичні прийоми в політичних промовах використовуються для переконливого впливу на аудиторію, залучення уваги та підсилення ефекту викладу. Наприклад, апеляція - використання емоційно забарвлених слів або фраз, щоб звернути увагу слухачів і вплинути на їх почуття. Наприклад: "Не можемо допустити, щоб наша країна стала жертвою терору." Також перехід до особистості - звернення до особистих якостей чи досягнень аудиторії, щоб підвищити їхнє самовизначення та вплив на них. Наприклад: "Ми знаємо, що ви - ті, хто завжди стоїть на захисті нашої країни". Оксиморон - поєднання двох протилежних понять або ідей для підкреслення

концепції, що є новаторською або протиріччями. Наприклад: "Ми повинні бути миролюбними в своїй боротьбі за мир". Звернення до авторитету - посилення на думки, вчинки чи досягнення авторитетної особи, щоб надати ваги виступу та переконати аудиторію. Наприклад: "Як говорив найвідоміший науковець нашого часу...". Перекручення фактів - навмисне викладення фактів.

Перейдемо до стилістичних прийомів прийомів мовної експресії. Вони використовуються в політичних промовах для того, щоб підсилити емоційний вплив на аудиторію, залучити її увагу та зробити виступ більш запам'ятовуваним. Ними є:

- **Метафори** – використання образних виразів для передачі складних або абстрактних ідей. Наприклад: "Наша країна – це сад, де ми всі маємо зростати, захищаючи одне одного".
- **Аналогії** – порівняння, що допомагають передати нові ідеї, використовуючи знайомі для слухачів образи. Наприклад: "Якщо наша країна – це корабель, то ми всі повинні працювати разом, щоб вона не потонула".
- **Риторичні запитання** – запитання, на які очікується відповідь, що викликає емоційну реакцію у слухачів. Наприклад: "Чи можемо ми дозволити, щоб наша країна стала місцем насилля та беззаконня?".
- **Паралелізм** – повторення однакових структурних форм або граматичних конструкцій для підсилення ефекту виступу. Наприклад: "Ми не забудемо. Ми не підкоримось. Ми не зупинимось".
- **Еліпсис** – вилучення з речення певних слів для досягнення більшої емоційності висловлювання. Наприклад: "Ні до кого не буде війни!" (замість "Ми не підемо на війну з тими людьми").
- **Гіпербола** – використання перебільшень для підсилення враження виступу.

1.3. Розмежування понять «стратегія» й «тактика» перекладу у сучасних лінгвістичних студіях.

У лінгвістиці та перекладознавстві поняття "стратегія" та "тактика" часто використовуються в контексті процесу перекладу. За загальноприйнятою думкою, стратегія перекладу передбачає вибір загального підходу до перекладу та розробку плану дій для досягнення бажаного результату. Стратегія пов'язана з вибором кращого способу передачі змісту та ідей оригінального тексту у перекладі з урахуванням контексту та цільової аудиторії. Стратегія може включати в себе вибір типу перекладу (до буквального чи вільного), вибір стилю мовлення, підхід до перекладу культурних та історичних реалій тощо.

У перекладі, стратегія - це загальний підхід до перекладу, який орієнтований на досягнення певної мети в контексті перекладу. Вибір стратегії залежить від різних факторів, таких як тип тексту, мета перекладу, цільова аудиторія, культурний та соціальний контекст тощо.

Наприклад, в перекладі наукових текстів, стратегія може базуватися на точності та вірності передачі фактів та ідей, тоді як в перекладі художньої літератури, стратегія може базуватися на збереженні стилістичних та емоційних елементів оригіналу.

У сучасній практиці найбільш поширеними стратегіями здійснення перекладу є форенізація та доместикація. На думку Л. Венуті, доместикацію слід розглядати як простий та зрозумілий адресату спосіб перекладу, метою якої є, передусім, мінімізація «іноземності» оригінального тексту [15]. Як результат, здійснюється асиміляція всіх іноземних елементів у культуру мови перекладу, завдяки чому цільова аудиторія не бачить основних характеристик вихідної культури [15].

...And to come here in the company of my fellow American, General Clay, who has been in this city during its great moments of crisis and will come again if ever needed...

Я радий прибути сюди в супроводі мого співвітчизника, генерала Клея, котрий був у цьому місті в гострі моменти кризи і буде тут знову, якщо коли-небудь виникне в цьому потреба.

Форенізація – це такий підхід до перекладу, який «відправляє читача за кордон», як це влучно помітив Л. Венуті [15]. Форенізація передбачає, що текст перекладу не повинен повністю відтворювати оригінал, як це відбувається у випадку з доместикації. Навпаки, іноземний характер тексту підкреслюється, завдяки чому помітне ідеологічне домінування культури-адресата. Перевага віддається культурі-адресанта, а іноземне походження промови підкреслюється, викликаючи в аудиторії відчуття «відчуження».

Two thousand years ago the proudest boast was "civis Romanus sum." Today, in the world of freedom, the proudest boast is "Ich bin ein Berliner."

Дві тисячі років тому вищою гордістю було «civis Romanus sum». Сьогодні у світі свободи вищою гордістю є «Ich bin ein Berliner».

Необхідно пам'ятати, що перекладач зіштовхується з проблемою міжсеміотичного перекладу, зумовленого, перш за все, характером носія вербального компонента з метою уникнення термінологічної плутанини. Відповідно до цього перекладачеві необхідно враховувати «полісеміотичність» тексту при перекладі діалогів у процесі передперекладацького аналізу. Аналізуючи інтерпретацію міжнародної реклами для російських та українських телеканалів, доходимо висновків, що найбільше відмінностей зосереджено на синтаксичному рівні лексичних трансформацій.

Буквальний переклад: переклад з фокусом на точну відповідність між словами та фразами оригіналу та перекладом.

1. Вільний переклад: переклад з фокусом на передачу сенсу та змісту оригіналу у новій мові, необов'язково точно повторюючи фрази та структури.

2. Адаптація: переклад, у якому оригінальний текст модифікується залежно від мети перекладу та контексту. Наприклад, у перекладі адаптації можуть бути змінені імена персонажів, місця подій, або можуть бути додані

пояснення та коментарі. Або ж можна замінити складні речення аботехнічну лексику на простіші вирази.

3. Інтерпретація: переклад, у якому перекладач засновується на власному розумінні тексту та створює переклад, який відображає його власний погляд на сенс оригіналу.

4. Локалізація – це стратегія, за якої перекладач замінює культурно зумовлені терміни, імена, фрази і інші елементи тексту на ті, що відповідають місцевій культурі та мові. Наприклад, український переклад політичного тексту може замінити англійське слово "Congress" на "Конгрес".

5. Концептуальний переклад – це стратегія, що полягає в тому, що перекладач перекладає не окремі слова або фрази, а концепти або ідеї, що вони виражають. Наприклад, перекладач може перекласти "national parliament" як "національний парламент", якщо відповідний термін у мові-джерелі не має аналогічного терміну.

6. Контекстуальний переклад - це стратегія, за якої перекладач звертає увагу на контекст, в якому вживається той чи інший термін або фраза, і перекладає їх, враховуючи цей контекст. Наприклад, перекладач може перекласти слово "power" як "влада" або "сила", залежно від того, який саме контекст вживання цього слова в тексті.

7. Компенсація - це стратегія, що використовується, коли певні елементи тексту не можуть бути перекладені точно або повністю.

Кожен із цих підходів має свої переваги та недоліки та використовується в залежності від мети та контексту перекладу.

Слово «тактика» походить з давньо-грецької тактикῆ (*taktike*) – мистецтво шикуння. Тактика – це концептуальна дія, яка здійснюється у вигляді одного або більшої кількості конкретних завдань. Цей термін використовується у різних видах людської діяльності.

Якщо тактика перекладу, то це конкретні кроки, які перекладач здійснює, щоб досягнути поставленої мети у рамках вибраної стратегії. Тактика пов'язана з вибором конкретних лексичних, граматичних та

стилістичних прийомів для досягнення точності та еквівалентності перекладу. Тактика може включати в себе вибір конкретних слів та виразів, порядку слів у реченні, використання стилістичних фігур, адаптацію тексту до культурного контексту тощо.

У перекладі тактика - це специфічні прийоми, методи та стратегії, які використовуються перекладачем для вирішення конкретних проблем, що виникають під час перекладу. Тактики перекладу можуть бути різними в залежності від типу тексту, мовних особливостей вихідного та цільового мови, а також від призначення перекладу.

Наприклад, однією з тактик у перекладі може бути використання еквівалентів, тобто перекладач вибирає слова, фрази або вирази, які максимально точно передають зміст термінів або виразів з вихідного тексту. Іншою тактикою може бути редагування або переробка деяких речень або абзаців, щоб зробити переклад більш зрозумілим або прийнятним для аудиторії цільової мови.

Загалом, тактики перекладу використовуються з метою досягнення якісного перекладу, що максимально точно передає зміст вихідного тексту і зрозумілий аудиторії цільової мови. Вони залежать від конкретної ситуації перекладу і можуть варіюватися від одного перекладу до іншого.

Основні тактики при перекладі політичних текстів можуть включати наступні прийоми:

1. Вибір правильних еквівалентів - це означає, що перекладач має знати мовні та культурні особливості обох мов, щоб знайти правильні еквіваленти для термінів, які є унікальними для політичного дискурсу. Наприклад, переклад "партія" з англійської мови може бути складним, оскільки в багатьох інших мовах немає аналога з точно таким значенням.

2. Використання контексту - перекладач повинен уважно вивчати контекст вихідного тексту, щоб зрозуміти, яку саме інформацію потрібно передати. Наприклад, слово "реформи" може мати різні значення в залежності від

контексту, і перекладач повинен вибрати правильне слово, яке передасть його конкретне значення.

3. Адаптація до аудиторії - перекладач повинен враховувати мовні та культурні особливості аудиторії, для якої він перекладає. Наприклад, якщо текст має бути спрямований на громадянську аудиторію, то перекладач може вибрати більш прості та зрозумілі терміни.

4. Редагування та переробка тексту - перекладач може внести зміни в текст, щоб зробити його більш зрозумілим та прийнятним для аудиторії цільової мови. Наприклад, перекладач може виправити структуру речення або додати пояснювальні деталі для певних термінів, які не є очевидними для аудиторії цільової мови.

5. Використання додаткових джерел - перекладач може використовувати додаткові джерела, такі як словники, енциклопедії.

Кілька прикладів конкретних тактик, які може використовувати перекладач.

1. Локалізація – заміна згадок про конкретні країни, міста, організації тощо на аналогічні об'єкти у країні, для якої виконується переклад.

Оригінальний текст містить згадки про певний національний парк, який незнайомий читачам в країні, для якої виконується переклад. Таким чином, перекладач може замінити назву парку на аналогічний національний парк у своїй країні.

2. Культурна адаптація – адаптація перекладу до культурного контексту цільової аудиторії.

Оригінальний текст містить відсилання до історичної події, яка не має аналогу в культурі країни, для якої виконується переклад. Перекладач може замінити це відсилання на аналогічний історичний епізод, який більш знайомий цільовій аудиторії.

3. Структурна адаптація – зміна структури тексту для зручності сприйняття його цільовою аудиторією.

Оригінальний текст містить довгу послідовність дій або розділів, яка необхідна для розуміння події. Перекладач може розбити цю послідовність на більш короткі частини, щоб полегшити сприйняття тексту цільовою аудиторією.

4. Заміна термінів – заміна спеціалізованих термінів, які не мають аналогів у культурі цільової аудиторії, на аналогічні терміни або пояснення.

Ми часто зустрічаємо поняття “перекладацька тактика”, проте однозначної інтерпретації цього поняття не знаходимо у працях науковців: думки вчених розбігаються, тому що словники навіть не подають визначення цього поняття. Дослідженню тактик перекладу, їх характеристики, методів та способів перекладу присвячували свої праці багато лінгвістів, серед яких І. С. Алексєєва, В. С. Виноградов, В. М. Ілюхин, В. Н. Комісаров, Л. Л. Нелюбин, Я. І. Рецкер, В. В. Сдобніков, А. Д. Швейцер, А. Chesterman, W. Lorsch, L. Venuti. Проте, хоч цей напрям досліджень постійно розвивається, але немає однастайності в інтерпретації поняття “перекладацькі тактики”.

Висновок до Розділу I

Англомовний політико-правовий дискурс є складною сферою комунікації, де використовуються специфічні терміни, поняття та стилістика.

Одним з ключових моментів є те, що переклад політико-правового дискурсу вимагає від перекладача не тільки знання мови, але й глибокого розуміння політичних та правових систем країн, з якої та на яку перекладається. Неправильне тлумачення термінів або втрата їх контексту можуть призвести до спотворення змісту та втрати точності перекладу.

Крім того, було встановлено, що політико-правовий дискурс має свої особливості в різних країнах та культурах. Це ставить перед перекладачем завдання адаптувати переклад до цільової аудиторії, враховуючи її правову систему, культурні особливості та контекст.

Дослідження також показало, що переклад політико-правового дискурсу може впливати на сприйняття інформації та формування думок і поглядів людей. Тому велика відповідальність лежить на плечах перекладача, який повинен бути об'єктивним та точним у передачі інформації.

На основі отриманих результатів можна зробити висновок, що англомовний політико-правовий дискурс у перекладознавчому вимірі є складний і важливий об'єкт дослідження. Вивчення цього дискурсу допомагає краще зрозуміти взаємозв'язок між політичною та правовою сферами, а також виявити вплив перекладу на цей дискурс.

РОЗДІЛ II. СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ ТЕКСТІВ АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИКО-ПРАВОВОГО ДИСКУРСУ

2.1. Відтворення засобів виразності на лексичному рівні

Перекладознавство як наука невід'ємно пов'язана з особливостями відтворення стилістичних засобів тексту та стилістики автора тексту оригіналу. Адже важливим є не лише зміст твору, а й його оформлення, засобиконцептуально-експресивного вираження тексту мовою перекладу. Наукова новизна розвідки полягає у спробі комплексного перекладознавчого дослідження стилістичних засобів на прикладі детективу Р. Чандлера «Прощавай, кохана!», який був перекладений з англійської мови на українську Н. Войко, а також шляхів їх відтворення у контексті вивчення проблем сприйняття україномовним читачем. Питання полягає в тому, щоб відтворити у перекладі домінантні особливості стилю оригіналу, не дотримуючись формальної точності.

Переклад стилістичних прийомів, що несуть образний заряд твору, часто викликає труднощі у перекладачів через національні особливості стилістичних систем різних мов. Лінгвісти підкреслюють необхідність збереження образу оригіналу в перекладі, справедливо вважаючи, що, перш за все, перекладач має прагнути відтворити функцію прийому, а не сам прийом.

Саме стилістичний аспект мови несе на собі відповідальність не тільки за відтворення тексту мови оригіналу мовою перекладу, але й за майстерність перекладача.

Епітет - один із різновидів словесних образів, що належать до найважливіших категорій індивідуально-авторського стилю. Оскільки епітет має семантико-стилістичну та експресивну значущість, він є одиницею перекладу і перекладається як єдине ціле з урахуванням актуалізованих у тексті оригіналу конотацій, незалежно від наявності чи відсутності еквівалентних конструкцій у цільовій мові. Відтворюючи епітет, варто враховувати, що мови відрізняються не лише фонетичною, граматичною та

лексичною структурами, а й нормами сполучуваності компонентів атрибутивних виразів, що передбачають логічну та семантичну взаємозалежність компонентів атрибутивних конструкцій. Сміливе руйнування цих звичних норм і створює «ефект несподіванки», що є основою будь-якого тропу і створює образність та експресивність виразу.

Найскладнішими для роботи перекладача є індивідуально-авторські епітети, створені власне автором твору, та є втіленням його світогляду. Такі епітети, як правило, переважають у творі, оскільки передають уяву, світобачення, неповторні асоціації письменника, виділяючи його серед подібних до нього.

З метою їх перекладу, як правило, використовується метод контекстуальних заміन:

His face was aging, saggy, full of the disgust of life and the thickening effects of liquor.

Його немолоде обличчя було кольору вогнетривкої глини, наче він полюбляв випити.

Метафора вживається в усіх емоційно забарвлених стилях мови. Однак у художній літературі вона завжди має оригінальний характер. Збереження оригінальної метафори в художньому творі має обов'язковий характер. Переклад метафори значною мірою залежить від того, наскільки близькі одна до одної культурно-мовні традиції вихідної мови та мови перекладу. Метафоричну семантику становлять кілька взаємопов'язаних елементів: початкове значення слова, образ, який створюється в результаті зіставлення, та новий понятійний зміст. нова номінація, яка виникає в результаті осмислення метафор. У багатьох випадках мовні образи метафоричних словосполучень мови оригіналу вдається передати метафоричними образами, що мають еквівалентну семантичну основу та є рівними у номінативній функції. Тож, як правило, перекладають метафори такими способами: калькування, додавання/опущення, заміна образу.

Образне порівняння належить до художніх тропів і ґрунтується на відображенні деяких властивостей описуваного предмета чи явища шляхом порівняння цих ознак з іншими спираючись на те, як їх бачить або сприймає оточення або сам автор. Порівняння, як й інші художньо значущі елементи літературного твору, - явище складного інформативного характеру, що вимагає максимально повного збереження під час перекладу.

У порівнянні - джерела поетичного образу. Порівнюючи різні поняття, не зв'язані між собою в дійсності, письменники створюють надзвичайно яскраві, образні порівняння.

Переклад порівнянь залежить від ряду чинників, що визначають рішення перекладача у кожному конкретному випадку.

Відтворення засобів виразності на лексичному рівні є важливим елементом перекладу текстів, особливо в політичному дискурсі, де виразність мовлення грає важливу роль у формуванні думки та впливі на громадську думку. Деякі засоби виразності на лексичному рівні, які можуть бути використані при перекладі політичних текстів, включають наступне:

1. Фразеологізми та ідіоми. Вони мають певні культурно-мовні особливості та можуть бути важко перекладені без втрати смислу. Перекладач повинен знати еквіваленти в мові, на яку перекладається текст, або знайти аналогічні вирази, що відображають той же сенс.

*Tomorrow, the entire ANC leadership and I will **be back at our desks**.*

*Завтра все керівництво АНК і я **повернемося на свої робочі місця**. (Нельсон Мандела, Промова з нагоди перемоги на виборах 2 травня 1994)*

*We **are rolling up our sleeves** to begin tackling the problems our country faces.*

*Ми **засучимо рукава**, щоб узятися за розв'язання проблем, що стоять перед нашою країною.*

*So let me ask you **as I close**, to lift your eyes beyond the dangers of today...*

*Тому, **оскільки я закінчую**, дозвольте мені попросити вас підняти ваші очі за межі небезпек (Джон Кеннеді «Я Берлінець», 26 червня 1963).*

2. Синоніми та антоніми. Використання синонімів та антонімів може допомогти виразити тонку відмінність у значенні слова та підсилити враження від тексту. Перекладач повинен знати різні варіанти перекладу слова, щоб знайти найбільш вдалу опцію.

3. Евфемізми та дисфемізми. Евфемізми та дисфемізми – це заміни висловлювань, щоб зробити їх менш образливими або більш прийнятними. Перекладач повинен знати еквівалентні вирази в мові приймача, або знайти інші способи відтворення таких заміни, які були б зрозумілі для аудиторії.

*We are rolling up our sleeves to begin tackling the problems **our country faces.***

*Ми засучимо рукава, щоб узятися за розв'язання проблем, що **стоять перед нашою країною.***

***For** we must, together and without delay...*

***Тому що** ми повинні разом і без зволікання...[38, с.6].*

4. Метафори та алегорії. Метафори та алегорії можуть використовуватися для передачі складних концепцій та ідей у простий та доступний спосіб. Перекладач повинен знати аналогічні вирази в мові приймача.

Наше дослідження ґрунтується на класифікаціях способів перекладу метафор, запропонованих П. Ньюмарком [51]. Проведений аналіз дозволив виділити такі актуальні способи перекладу метафор з англійської мови українською: використання метафори-еквівалента, використання метафори-аналога, калькування, вилучення метафори, деметафоризація, контекстуальна заміна, компенсація.

Щодо типології перекладацьких трансформацій, то способи збереження метафори включають транскодування (транслітерацію, транскрибування), дослівний переклад (нульову трансформацію), семантичне чи покомпонентне калькування, генералізацію, конкретизацію, семантичну модуляцію, антонімічний переклад лексичної одиниці тощо.

Використання метафори-еквівалента, тобто метафори мови перекладу, що створює такий самий образ, що і метафора вихідної мови спостерігаємо у перекладі більшості метафоричних образів, наприклад:

–... *the withered leaves of industrialenter prise lie one very side* [37, с.56].

– ...*зів'яле листя виробничих підприємств лежить обабіч дороги* [36, с. 95].

Метафоричний вираз у наведеному прикладі відтворений за допомогою застосування дослівного перекладу. Подібну ситуацію спостерігаємо у перекладі метафоричного виразу Дж. Кеннеді. Окрім збереження образу у цільовій мові, перекладач використовує граматичну трансформацію додавання (лексема «увесь»):

The energy, the faith, the devotion which webring to this endeavor will ligh tour country and all who serveit – and the glow from that fire cantruly light the world[65].

– *Енергія, віра, відданість, які ми вкладаємо в цю спробу, осяють нашу країну і усіх, хто їй служить. І відблиски цього вогню можуть справді осяяти увесь світ* [36, с. 205].

2.1.1. Способи перекладу метафор, епітетів і порівнянь.

Переклад метафор, епітетів і порівнянь є складною задачею, оскільки ці лінгвістичні засоби мають сильний емоційний та образний потенціал, який може бути важко відтворити в іншій мові. Однак, існують деякі загальні підходи та стратегії, які можна використовувати при перекладі метафор, епітетів і порівнянь. Перше, це розуміння контексту та цільового ефекту метафори, епітета чи порівняння в оригіналі тексту. Це допоможе знайти відповідник у мові перекладу. Тут яскравим прикладом буде промова Джона Кеннеді «Я Берлінець».

Freedom has many difficulties...

У свободи є багато труднощів...

Це використання метафори, оскільки «свобода» абстрактне поняття і труднощів як таких може не мати.

1. Розуміння контексту: Спробуйте зрозуміти сенс та цільовий ефект метафори, епітета або порівняння в початковій мові. Розуміння контексту допоможе вам знайти відповідний переклад в цільовій мові.

1. Використання аналогічних образів: Пошукайте в мові-приймачі образи, які мають схожий образний потенціал, що й у початковій мові. Це може допомогти передати аналогічність виразу.

2. Звернення до культурних особливостей: Метафори, епітети і порівняння часто базуються на культурних асоціаціях, традиціях або міфології. Звернення до цих культурних особливостей в цільовій мові може допомогти знайти еквівалентні вирази.

3. Переклад зі збереженням образності: Спробуйте знайти переклад, який зберігає образність та ефект метафори, епітета або порівняння. Це може включати використання аналогічних образів, метафоричних слів або риторичних засобів.

4. Пояснення змісту: У деяких випадках може бути необхідно пояснити сенс метафори, епітета або порівняння в цільовій мові.

2.1.2. Тактики відтворення алюзій, антитези, оксюморонів

Лінгвістичні підходи до вивчення іронії Існує безліч підходів до вивчення іронії та визначення її основних характеристик. Так, античні філософи розглядали іронію таким чином:

1. Іронія — обман та пустослів'я (Платон), що висловлює повну протилежність тому, що виражається.

2. Насмішка, іронія — запитання (Сократ), в процесі якого співрозмовнику відкривається істина.

3. Хвастощі — істина — іронія (Аристотель). Удавання в бік перебільшення, хвастощів, а так само зневажливе ставлення до людей.

4. Характер: іронія — це приховування власної ворожості, ігнорування ворожих намірів противника, відсторонення настирливості (або доведення до його усвідомлення власної настирливості), приховування власних вчинків (Теофраст)

Лінгвістичний аспект розуміння феномену іронії традиційно базується на вивченні іронії як фігури. Іронія як фігура вивчається саме з цих позицій в

зв'язку з тим, дане поняття було вперше осмислено і описано в риториці саме в якості риторичного прийому. Однак роль іронії в історії літератури і теоретичні дослідження даного поняття в філософії Г.В.Ф. Гегелем, С. К'єркегором, Ф. Шлегелем не дозволяють розглядати її лише як спосіб оформлення думки. Іронія є набагато глибший феномен, характерною рисою якого є експлікація імпліцитних засобів особливого світогляду і вираз критичного ставлення автора до того чи іншого предмету або явища.

Найчастіше в якості відмітної ознаки іронії називають подвійний сенс, де істинним є не прямо висловлене, а протилежний йому, те що мається на увазі; чим більше протиріччя між ними, тим сильніше іронія. Однак, сучасні дослідники відзначають, що ця протилежність не є обов'язковою умовою виникнення і функціонування іронії. Очевидно, слід говорити про множинність смислів, які «накладаються» один на одного, або про наявність проміжку між буквою і здоровим глуздом.

Безперечно, типові приклади іронічних висловлювань («прекрасна погода» про проливний дощ або «велика людина» про маленьку дитину) репрезентують контрастні протилежності «букви» змісту, але в переважній більшості комунікативних контекстів такої протилежності немає. Так відбувається тому, що в них фіксується не опозиція «знак — сенс», а опозиція «сенс-1 — сенс-2». Так, відгук хулігана і двієчника про однокласника «Він же у нас такий розумний!» — явно іронічний, іронізує дійсність, що хлопець розумний, але така оцінка не є комплімент в його етичній системі. Художній текст зазвичай демонструє ще більш складні форми репрезентації іронії.

Уведення терміну дало можливість класифікувати іронію на два типи за новим принципом — залежно від умов і способів її реалізації. Кожен тип реалізується в специфічно організованих контекстах, параметри яких можна досить чітко визначити. Обидва типи по-різному реалізують комунікативне завдання, а значить, і створюють дещо відмінні одна від одної структури текстів, займаючи тим самим різні місця в ідейно-образній структурі твору. За цим принципом іронію можна розділити на ситуативну і асоціативну.

Ситуативна іронія — явний, емоційно-забарвлений тип іронії; це іронія, яка усвідомлюється негайно. Контраст між ситуативним контекстом і прямим значенням (змістом) слова, словосполучення (речення) відразу ж породжує значення (сенси), протилежне прямому. Реалізується цей тип іронії в мікро- і макроконтексті. Для його актуалізації використовуються засоби лексичного (слово, словосполучення), а також синтаксичного рівня (відокремлені синтаксичні конструкції, транспозиція синтаксичних конструкцій). За допомогою засобів цих двох рівнів конструюється відносно простий контекст, який має двохвимірну структуру: виклад ситуації (частина речення, абзацу) і коментування, оцінка її автором або персонажем. Обидва елементи структури розташовуються завжди контактено. Ситуативна іронія служить створенню яскравих деталей, моментальних зарисовок в системі художнього твору. Як правило, цей тип іронії залежить лише від лінійного контексту, який рідко перевищує рамки абзацу.

Алюзія є одним із засобів реалізації інтертекстуальності, прийомом художньої виразності, створюючи асоціативні ряди за рахунок натяку на події, факти, сюжети або персонажів інших текстів. І. Гальперін пропонує таке визначення алюзії: «Алюзії це посилання на історичні, літературні, міфологічні, біблійські і побутові факти. Алюзія не супроводжується вказівкою на джерела. Можна сказати, що алюзія - це мовний фразеологізм»

Алюзія являє собою посилання на певний історичний, літературний, або культурний факт, який належить до фонових знань носія мови. Для існування алюзії необхідною умовою є наявність прецедентного тексту. Ним може виступати фрагмент з літературного твору чи публіцистичних текстів, уривків кінофільмів, віршів, рекламних роликів або рядків пісень, відомих носіям певної мови.

Однією з невід'ємних характеристик алюзії є її спрямованість на реципієнта, отримувача текстової інформації. Доступність матеріалу, на який робиться алюзія, є, фактично, єдиною гарантією ідентифікації її у тексті, оскільки, зазвичай, вона вводиться у текст без посилань, пояснень і, як

правило, не виділяється формальними маркерами. На відміну від інших образних засобів художньої виразності, в яких передбачається встановлення раніше невідомих зв'язків між об'єктами, в алюзії, навпаки, необхідні певні знання зв'язків між об'єктами, що описуються.

Окрім поєднання двох текстових реалій, за допомогою алюзивних референцій відбувається й посилення емоційного плану вираження тексту. З одного боку, перебуваючи в текстовому просторі, алюзія увиразнює естетико-художній складник тексту, з іншого - у композиції з стилістичними фігурами

збільшується й відсоток ідентифікації власне алюзії. Стилiстичні функції алюзії полягають у тому, що вона допомагає автору виразити своє ставлення до світу за допомогою зіставлення двох або декількох реальностей чи текстів.

А. Кам'янець вказує на те, що ми можемо трактувати алюзію за Р. Леппігальме як «неявне посилання на інший літературний твір або ж на твір

мистецтва, історичну подію, сучасних діячів тощо». Серед досліджень у перекладознавчій сфері найгрунтовнішою є монографія професорки

Гельсінського університету Р. Леппігальме «Культурні казуси: Емпіричний підхід до перекладу алюзій» (1997). Дослідниця стверджує, що переклад алюзії залежить передусім від її функції у конкретному контексті і має відтворювати цю функцію в цільовому тексті. «Визначення функції алюзії - важливий крок до вирішення того, яка перекладацька тактика буде найвідповідальнішою для конкретної алюзії» .

Р. Леппігальме стверджує, що у процесі аналізу тексту перекладач повинен розмежовувати два поняття: конотацію та асоціацію, оскільки перше з них можна вважати колективним та більш постійним, тоді як друге є явищем суб'єктивним та змінним [22, с. 33] (цит. за Л. Нагорною). Тому перекладачеві доцільніше орієнтуватись на стандартні конотації у контексті відповідної культури, оскільки асоціації кожного реципієнта передбачити практично неможливо.

Головна мета перекладача при відтворюванні алюзії - це забезпечення її впізнаваності реципієнтом та збереження її асоціативного фону, адже

складність перекладу алюзій полягає у частковій чи повній втраті її впізнаваності в цільовій культурі, а це може заважати розуміти авторську інтенцію. Тому фахівець повинен якомога повніше та чіткіше передати весь комплекс асоціацій у перекладі, які викликає алюзія у читача оригіналу. Алюзії, які містять інформацію, зрозумілу лише одній національній культурі, безсумнівно, вимагають певних перекладацьких стратегій для запобігання значних смислових втрат. Головним критерієм, що має бути врахований при перекладі алюзій, є критерій належності інтертекстуальних одиниць до спільного для вихідної культури і культури-реципієнта інтертекстуального простору. У зв'язку з цим критерієм Л. Грек у дисертаційному дослідженні розподілила інтертекстуальні одиниці за фактом належності їх до універсальної, національної та індивідуальної енциклопедій [13]. Основний вузол проблем, пов'язаних із відтворенням інтертекстуальних одиниць, криється саме у відмінності між національною та індивідуальною енциклопедіями двох культур. Такі інтертекстуальні одиниці в основному перекладаються шляхом точного відтворення лексичного матеріалу, що може супроводжуватися коментарем, шляхом пошуку функціонального аналога у культурі-реципієнті та шляхом експлікації змісту.

Досить дискусійною є проблема класифікації алюзій, що ґрунтується на семантичних (тематичних) структурах. За своєю класифікацією М. Д. Тухарелі поділяє алюзії на 3 класи:

1) власні імена (антропоніми, зооніми, топоніми, космооніми, ктематоніми назви історичних подій, свят, художніх творів; демонів, міфологічних персонажів тощо);

2) біблійні, міфологічні, літературні, історично-соціальні та інші реалії; відлуння цитат, крилатих висловів, контамінації, ремінісценції [43, с. 34].

Такій класифікації дещо бракує чіткості, через те, що в кожному класі існують свої винятки, які переходять до інших класів і цим самим розмивають границі даного розмежування.

Крім того, ми розрізняємо поняття «цитата» і «алюзія». Цитату можна визначити як свідому, дослівну, експліцитну передачу тексту з іншого літературного чи наукового твору (тобто - відкрите посилання). Алюзивне цитування не підпорядковується законам наукового цитування, мета якого підтвердити походження викладених думок. В алюзивному цитуванні автор часто зумисне не вказує джерело цитованого тексту, варіює, обігрує його, пристосовуючи до потреб реалізації прагматичної настанови. Таким чином алюзію можна визначити як авторське перетворення класичної цитати. Цитату можна вважати різновидом алюзії, якщо для її розуміння потрібні певні зусилля та наявність відповідних знань; вона повинна модифікувати семантику тексту, в якому зустрічається, за рахунок асоціацій, пов'язаних з текстом-джерелом.

У перекладі алюзій, на нашу думку, можна виокремити такі стратегії:

- повний еквівалент

відтворення оригінальної алюзії за умови, що прототекст є прецедентним текстом. Поняття «прецедентний текст» увів у науковий обіг Ю. Караулов. «Прецедентні тексти можна хрестоматійними в тому сенсі, що всі мовці знають їх. Це є свідченням належності мовця до певної епохи та її культури, а незнання - свідченням відторгнення від них. Прецедентні тексти формуються з фольклорних шедеврів, Святого Письма, світової та національної класики» [17, с. 151]. Проте за наявності в цільовій мові декількох перекладів прототексту потрібно послуговуватися тим перекладом, який є популярнішим серед читацького загалу. «Якщо твір, який слугує прототекстом, не перекладений цільовою мовою, тобто, практично відсутній у цільовій культурі, то забезпечити навіть відносну впізнаваність алюзії на нього в цільовому тексті неможливо» [22, с. 162].

- частковий еквівалент:

а) графічне маркування алюзії, тобто використання лапок, курсиву тощо;

б) експлікація прихованого смислу алюзії - така стратегія допоможе зберегти інтенцію автора, проте цілісність тексту буде порушена.

в) заміна алюзії іншою алюзією з прецедентного твору культури-приймача на того ж або іншого автора, яка несе ті ж конотації;

г) А. Кам'янець та Т. Некряч також пропонують стилістично маркувати приховану цитату, що вирізнятиме її як інший текст, якщо відтворити алюзію неможливо [22, с.158].

- відсутність еквіваленту - якщо будь-яка з вищезазначених стратегій не дає змогу декодувати приховані глибинні смисли й опущення алюзії не призведе до великих втрат.

Питання впізнаваності алюзії у тексті є ще одним проблемним питанням у перекладознавстві. Усе залежить від того, наскільки неявною, прихованою

зробив її автор. Інколи вона лише відчувається у тексті як чужорідне вкраплення, але в багатьох випадках алюзії виділяються графічно: за допомогою лапок, курсиву, або ж експлікуються (у межах тексту чи виносках).

Звісно ж, коли мова йде про книги, за потреби можна здійснити настільки широкі пояснення та уточнення, як цього вимагає ситуація, цільова аудиторія та складність тексту. Отже, перекладач постає перед низкою проблем: декодувати закладену автором алюзію; знайти спосіб її адекватного відтворення мовою перекладу; не вийти за межі реплік та зберегти фонетичні особливості.

Приховані алюзії, що належать до національних та індивідуальних знань, доцільно перекладати так [13]:

- шляхом точного відтворення лексичного матеріалу з коментарем;
- шляхом підбору функціонального аналога в культурі-реципієнті;
- шляхом експлікації змісту алюзивних одиниць.

Перекладач повинен бути обізнаний з історією, фольклором, літературою країни, з мови якої він перекладає. У нагоді можуть бути словники цитат та алюзій, а також лінгвокраїнознавчі словники та енциклопедії.

Антитеза як найважливіша стилістична фігура широко використовувалася в усній народній творчості, ефективно застосовувалася і

застосовується в ораторському мистецтві, допомагаючи виробляти глибоке вплив на слухачів, без неї, практично, не обходиться жоден авторський літературний твір.

На думку більшості лінгвістів, антитеза відноситься до найбільш характерних прийомів абстрактного або інтелектуального стилю, а семантика антитези полягає в протиставленні таких думок, виражених словесно, які необхідно якось виділити або підкреслити в художньому тексті.

Marriage is an alliance entered into by a man who can not sleep with the window shut, and a woman who can not sleep with the window open [36: 55].

В даному реченні автор торкається теми шлюбу. Один одному протиставляються іменники a man (чоловік) і a woman (жінка). Крім того, в антитезних відносинах знаходяться словосполучення the window open (відкрите вікно) і the window shut (закрите вікно).

Визначаючи сутність антитези і систематизуючи її з точки зору найрізноманітніших підходів і різних аспектів, слід зауважити, що вивчення цієї фігури контрасту ведеться вкрай нерівномірно.

Отже, розглядаючи антитезу як стилістичний прийом з позицій когнітивної науки, приходимо до висновку, що в основі виникнення антитезного ефекту лежить як протиставлення, так і зіставлення логічно протилежних понять, явищ, образів. Протилежні поняття, явища або образи повинні бути зіставлені, тобто, апріорі ставитися до одного класу об'єктів, однієї категорії, а потім протиставлені за оціночним ознакою добре і погано. Антитезний сенс виникає тоді, коли в процесі зіставлення протиставлення об'єктів, явищ, образів розкриваються внутрішні протиріччя між ними, їх віднесення до різних оціночних категорій, при цьому зміст і спрямованість оцінки, особливо емоційної, залежать від позиції людини-спостерігача і об'єктивуються в мові в різних мовленнєвих одиницях.

Success does not consist in never making mistakes but in never making the same one a second time [37: 551].

Словосполучення *never making mistakes* (ніколи не помилятися) і *never making the same one* (ніколи не робити одну й ту ж помилку) визначають успіх, протиставляються союзом *but*.

There are two qualities in the world: efficiency and inefficiency, and only two sorts of people: the efficient and the inefficient [36: 44].

Тут один одному протиставляються іменники *efficiency* (ефективність) і *inefficiency* (неефективність), а також прикметники *efficient* (ефективні) і *inefficient* (неефективні). Автор розмірковує про природу людини в якостях, якими він володіє.

2.2. Способи перекладу синтаксичного виміру промов: цитат, лексичних повторів, риторичних запитань.

Переклад синтаксичного виміру промов у політико-правовому дискурсі можна здійснити за допомогою різних способів, таких як цитування, лексичні повтори і риторичні запитання. Ось кожен з цих способів більш детально:

1. Цитати: Цитування може бути корисним способом перекладу синтаксичного виміру промов у політико-правовому дискурсі. Це передбачає дослівне цитування висловлювань або резонансних фраз з промови та їх включення у переклад. Цитати дозволяють зберегти стиль та емоційне навантаження оригінального висловлювання.
2. Лексичні повтори: Ще один спосіб перекладу синтаксичного виміру промов - використання лексичних повторів. Це полягає в повторенні ключових слів або фраз, що акцентують основну думку або ідею промови. Лексичні повтори допомагають підкреслити важливі елементи промови та зрозуміти їх значення.
3. Риторичні запитання: Риторичні запитання є ще одним засобом перекладу синтаксичного виміру промов. Вони використовуються для створення враження діалогу зі слухачами і стимулюють роздуми щодо важливих питань. У перекладі риторичні запитання можуть бути

використані для збереження риторичної сили промови та її ефекту на аудиторію.

Ці методи можуть використовуватися окремо або комбінуватися, залежно від конкретної промови та мети перекладу. Важливо враховувати контекст, специфіку політико-правового дискурсу та особливості мови, щоб досягти точного перекладу синтаксичного виміру промов.

Окрім цитат, лексичних повторів і риторичних запитань, існують інші способи перекладу синтаксичного виміру промов у політико-правовому дискурсі. Ось декілька додаткових методів:

4. Паузи і ритм: Переклад синтаксичного виміру промов може включати у себе використання пауз і ритму мовлення. Ритмічна структура промови може бути передана за допомогою адекватного розміщення розділових знаків, а також урахуванням пауз і темпу мовлення.
5. Акцентуація ключових слів: Іншим способом перекладу синтаксичного виміру промов є акцентування ключових слів або фраз. Це можна зробити шляхом використання виділення (наприклад, курсиву або жирного шрифту) або розміщення їх у важливих місцях у перекладі.
6. Відтворення структури речення: Одним з аспектів синтаксичного виміру промов є структура речень. При перекладі важливо зберігати синтаксичну конструкцію оригінальної промови, щоб зберегти її логіку та смисл.
7. Врахування стилю та тону: Стиль і тон промови також можуть бути передані у перекладі. Якщо промова має формальний тон, варто використовувати відповідну мову та фразеологію. Якщо промова має емоційний характер, важливо враховувати це у виборі слів та фраз.

Ці способи допомагають перекласти синтаксичний вимір промов у політико-правовому дискурсі з урахуванням різних аспектів мови і структури промови. При перекладі важливо використовувати професійний підхід та розуміння мови з якої здійснюється переклад.

Висновок до Розділу II

Відтворення засобів виразності на лексичному рівні є важливою складовою політико-правового дискурсу. Цитати, лексичні повтори і риторичні запитання використовуються для підсилення ефекту промови, залучення уваги слухачів і досягнення певних цілей комунікації.

Цитування дозволяє політикам та юристам використовувати авторитетні джерела, законодавчі акти або висловлювання інших політичних лідерів для підкріплення своїх аргументів і встановлення авторитету.

Лексичні повтори допомагають акцентувати ключові поняття, ідеї та принципи, що підкреслюють значення цих елементів в промові. Вони створюють ефект емоційного забарвлення і викликають більшу увагу слухачів.

Риторичні запитання є потужним інструментом переконання. Вони залучають слухачів до думкової діяльності, стимулюють їх до роздумів і активної участі у дискусії. Риторичні запитання також допомагають залучити емоційний відгук аудиторії та змобілізувати їх до дії.

Використання цих засобів виразності на лексичному рівні допомагає підвищити ефективність комунікації у політико-правовому дискурсі. Вони надають промовам більшої переконливості, емоційності та запам'ятовуваності. Застосування цитат, лексичних повторів і риторичних запитань допомагає створити впливові промови, які спонукають аудиторію до думкової активності та сприяють досягненню поставлених цілей.

ВИСНОВОК

Аналіз наукових джерел, присвячених поняттю перекладацької стратегії, дав можливість визначити, що перекладацька стратегія інтерпретується як шлях досягнення певних перекладацьких цілей, які ставить перед собою перекладач. Перекладацьку стратегію розглядають як процесуальне явище. Етапи та способи діяльності перекладача у вирішенні конкретних завдань перекладу для досягнення основної мети – створення тексту оригіналу, який зберігає функціональні домінанти тексту оригіналу, які вважаються критерієм еквівалентності перекладу. Визначення стратегії перекладу тексту здійснюється в аспекті комунікативно-прагматичного підходу: збереження максимально можливої структурно-семантичної близькості вихідного й перекладного текстів, а також досягнення текстом перекладу такого ж самого комунікативного впливу на реципієнта, як і текстом оригіналу.

Перекладацькою стратегією називаються етапи та способи діяльності перекладача, алгоритми перекладацьких дій, спрямовані на розв'язання локальних та глобальних проблем перекладу тексту задля досягнення певних перекладацьких цілей, а саме – створення тексту перекладу, еквівалентного в комунікативно-прагматичному плані тексту оригіналу.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розширення обсягу аналізу англомовного політико-правового дискурсу в перекладознавчому контексті. Можна провести порівняльний аналіз між різними мовними спільнотами та країнами, що допоможе з'ясувати особливості перекладу політичних та правових термінів у різних культурних контекстах. Варто звернути увагу на використання спеціалізованих перекладацьких стратегій та методів при перекладі політико-правового дискурсу. Розробка ефективних інструментів та рекомендацій для перекладачів, які працюють у цій сфері, допоможе підвищити якість перекладу та забезпечити точність передачі інформації.

Загалом, вивчення англомовного політико-правового дискурсу у перекладознавчому вимірі є актуальним і важливим напрямком досліджень.

Воно відкриває можливості для подальшого розвитку перекладознавства та сприяє кращому розумінню політичного та правового контексту різних країн та культур.

Загальний висновок щодо перекладу синтаксичного виміру промов у політико-правовому дискурсі полягає в тому, що існує кілька ефективних способів передачі синтаксичного значення з оригінальної мови до мови перекладу. Основними методами є використання цитат, лексичних повторів і риторичних запитань. Таким чином цитати дозволяють зберегти стиль та емоційне навантаження оригінального висловлювання. Лексичні повтори допомагають акцентувати ключові слова і фрази, підкреслюючи важливі елементи промови. Риторичні запитання стимулюють роздуми та діалог з аудиторією, зберігаючи риторичну силу промови. Крім цього, існують інші методи перекладу синтаксичного виміру, такі як використання пауз і ритму мовлення, акцентуація ключових слів, відтворення структури речення та врахування стилю та тону промови. Важливо враховувати контекст, специфіку політико-правового дискурсу та особливості мови для досягнення точного перекладу синтаксичного виміру промов. Успішний переклад синтаксичного виміру промов вимагає високої професійності та розуміння мовних нюансів. Використання цих методів допомагає зберегти важливі аспекти промови і ефективно передати їх аудиторії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієнко Т. П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. : Філологічні науки. 2014. Кн. 3. С. 13–17.
2. Аношкова Т. А. Стилiстичний аспект перекладу засобiв образностi в англomовному науковому стилi. Взаємодiя одиниць мови та мовлення: комунікативно-когнітивний, соціoкультурний, перекладознавчий i методичний аспекти : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 28 березня 2014 року, м. Київ / НТУУ «КПІ» ; ред. О. В. Ткачик. Київ : НТУУ «КПІ», 2014. С. 185–189.
3. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
4. Бацевич Ф.С. Вступ до лінгвістичної генології: Навчальний посiбник / Ф.С. Бацевич. – К. 2006.
5. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф.С. Бацевич. – К. 2004.
6. Ганічева Т. В. Тексти міжнародних документів у галузі прав людини як матеріал для навчання громадсько-політичного перекладу / Т. В. Ганічева // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. - Харків, 2007. С. 151-154.
7. Ганічева Т. В. Експериментальне дослідження ефективності методики навчання майбутніх філологів усного англomовного двостороннього перекладу у галузі прав людини / Т. В. Ганічева // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. - Харків, 2007. -- № 782. - С. 188-191.
8. Гулей М. Д. Лексико-граматичні особливості та композиційна структура французької політичної промови : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.05. Київ, 2004. 19 с.
9. Газда Ї., Лазурова Н.О. Політичний дискурс: функції слова в політичному мовленні. Мовознавство. Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. 2011. Випуск 16. С. 38–43
10. Діденко М. О. Політичний виступ як тип тексту (на матеріалі

виступів німецьких політичних діячів кінця 20 століття) : дис канд. філол. наук : 10.02.04. Одеса, 2001. 214 с.

11. Славова Л. Л. Мовна особистість лідера у дзеркалі політичної лінгвоперсонології: США – Україна : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 360 с.

12. Зорівчак Р. П. Художній переклад в Україні і буття нації / Р. П. Зорівчак // Записки перекладацької майстерні. – Львів : Простір-М, 2001. – Т. 1. – С. 9–17.

13. Коптілов В. Теорія та практика перекладу : навч. посіб. / В. Коптілов. – Київ : Юніверс, 2002. – 280 с.

14. Копильна О. М. Відтворення авторської алюзії в художньому перекладі (на матеріалі українських перекладів англomовної прози ХХ століття : автореф. дис ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київ, 2007. 20 с.

15. Кондратенко Н. В. Принципи текстотворення політичної програми як мовленнєвого жанру політичного дискурсу. Записки з українського мовознавства. 2017. Вип. 24(2). С. 124–131.

16. Лобода Ю. А. Відтворення експресивних засобів політичних промов українською мовою (на матеріалі публічних виступів політиків Великої Британії та США) : автореф. дис. ... канд. філолог. наук : 10.02.16. Київ, 2011. 21 с.

17. Лобода Ю. А. Прагмакультурні аспекти перекладу англійськомовних міфологем. *Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики*. 2013. Вип. 24. С. 225–232.

18. . Максюта А.В. Імідж політика VIA політичне інтерв'ю. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. 2009. № 5. С. 417–421.

19. Мойсеєнко С. М. Основні підходи та методи дослідження дискурсу. Передовий науково-практичний досвід 2009 : зб. мат. Всеукр. наук.-практ. конф. Миколаїв, 2009.

20. Москаленко М. Нариси з історії українського перекладу // журнал «Всесвіт», Київ: 2006–2009 (Частини 1-6).

21. Москаленко М. Тисячоліття: переклад у державі слова // Тисячоліття: Поетичний переклад України-Русі. — Київ: Дніпро, 1995. — С. 5-38.
22. Нагорна Л. Б. Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики. НАН України : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. Київ : Світогляд. 2005. 316 с.
23. Новикова М.А. Про історію перекладу // Теорія і практика перекладу. -К.: Вища школа, 1991. -Вип.10. -С.21-27.
24. Ожидрянова В.Г. Англомовний дискурс міжнародних прес-конференцій: структурний, семантичний і прагматичний аспекти: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / Київ. нац. лінгв. ун-т. — к., 2007. — 20 с.
25. Політична комунікація. ULR: <https://www.google.com/search?client=opera&q=політична+комунікація&sourceid=opera&ie=UTF-8&oe=UTF-8>
26. Почепцов Г. Г. (мол.) Теорія комунікації. 2-ге вид., доп. К. : ВЦ «Київський університет», 1999. 308с.
27. Рябих Л. М. Лекція як жанр американського академічного дискурсу: автореф. канд. філол. наук, спец.: 10.02.04 — германські мови. – Х.: Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2014. — 18с.
28. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність : монографія / за ред. В. Різуна. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2002. С. 13
29. Скуратовська Т. А. Аргументація в американському судовому дискурсі (на матеріалі справ за участю суду присяжних): автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / київ. нац. ун-т ім. т. Шевченка. — к., 2002. — 20 с.
30. Шмігер Т. В. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя : ключові проблеми та періодизація : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16 «Перекладознавство» / Шмігер Тарас Володимирович. – Київ, 2008. – 35 с.

31. Юркевич О. М. Переклад філософських текстів в Україні : історія і сучасність / О. М. Юркевич, Н. В. Бевз // Філософські обрії. – 2009. – № 22. – С. 236–253.

32. Ясинецька О. А. Переклад метафори як мовна репрезентація концептуальних картин світу. Філологічні науки. 2010. Т. 2. № 1. С. 96–100.

Beard A. The Language of Politics. London : Routledge, 2000. 121 p.

33. Campbell K. K., Jamieson K. H. Inaugurating the Presidency. Form, Genre and the Study of Political Discourse. Columbia (S. Car.) : Univ. of S. Car. Press, 1996.

34. Carranza I. Strategic Political Communication: A Leader's Address to The Nation. Nueva Revisio de Lenguas Exiranjeras. Mendoza: Univ. Nackmalde Cuyo, 2008. Vol. 10, P. 25-56.

35. Charteris-Black J. Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor. N.Y. : Palgrave Macmillan, 2011. 327 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

36. Промови, що змінили світ: Харків “ФОЛІО” 2009. 362 с.

Електронне Джерело: <http://dalibude.com.ua/watson-on-feminism/>

37. https://www.africa.upenn.edu/Articles_Gen/Election_Victory_1572.html

38. <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/berlin-w-germany-rudolph-wilde-platz-19630626>

SUMMARY

The work aims to study various approaches and methods used in the translation of political and legal texts from English to Ukrainian. The degree project analyzes translation strategies (foreignization and domestication) and translation tactics used to reproduce political-legal discourse in the Ukrainian language. We have predominantly concentrated on substitution, translation by association, compromise translation, and back-translation.

The primary research sources include current political and legal texts that are representative of English-language political and legal discourse. Additional sources include translation literature and research in linguistics.

Both quantitative and qualitative research methods are used, including corpus analysis, translation comparison, expert evaluations, and stylistic analysis. The results of the research include a comparative analysis of the effectiveness of different translation strategies and tactics, identification of best practices for translating political and legal discourse.

Current research can contribute to the improvement of translation skills and enhancement of theoretical understanding of the use of strategies and tactics while translating political and legal discourse texts. It can also have practical implications for developing better approaches to the translation of political and legal documents, ensuring accuracy, equivalence and preservation of the semantics and stylistic features of the original text.

Through the study of translation strategies and tactics in political and legal discourse, the work can contribute to the convergence of cultures and languages, increase the quality of communication between different language communities, and improve mutual understanding in political and legal contexts.

The scientific novelty of the study consists in a comprehensive analysis of the linguistic personality of political figures, taking into account the rhetorical orientation of the speeches. The study of presidential rhetoric was carried out in the

light of the ideology of American political discourse; for the first time, the original and the translation of Nelson Mandela's election victory speech were analyzed.

One of the main objectives of our diploma project is to study the peculiarities of the interpretation of stylistic devices and linguistic clichés in translations of modern English-language political speeches. Such speeches are a separate genre in political and legal discourse.

The following techniques were used to adequately reproduce the rhetorical techniques: selection of equivalent, dictionary matching, contextual substitution or analogue, transcoding, tracing, omission, grammatical substitution, transposition, demetaphorization and compensation.

The research findings show that the rendering of political and legal discourse texts from a foreign language is a challenging and complex process, which requires knowledge in the field of translation, in particular certain tactics and strategies.